

POSUDOK OPONENTA DIZERTAČNEJ PRÁCE

Téma doktorandskej dizertačnej práce:

Prostorové chování migrantů: analýza prostorové příbuznosti migračních skupin

Autor práce: Mgr. Jiří Hasman

Školitel: RNDr. Josef Novotný, Ph.D., PřF UK Praha

Študijný odbor/program: P1308 Regionální a politická geografie, Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta

Oponent: doc. Ing. Vladimír Baláž, PhD., DrSc., Prognostický ústav, Slovenskej akadémie vied.

Aktuálnosť a relevantnosť zvolenej témy

Migrácia je jedným z najdôležitejších fenoménov formujúcich súčasný i budúci populačný vývoj vo svete. Veľmi významnú úlohu má migrácia pri získavaní ľudského kapitálu v rýchlo starnúcich populáciách vyspelých krajín. Analýza priestorovej koncentrácie migrantov a charakteristika priestorovej príbuznosti migračných skupín je téma vysoko aktuálna pre výskum v ekonomických a sociálnych vedách, ako aj pre spoločenskú prax.

Cieľ práce

Autor si stanovil veľmi ambiciózne ciele: preskúmať vzorce priestorovej príbuznosti vybraných migračných skupín a identifikovať faktory, ktoré túto príbuznosť podmieňujú. Ďalším cieľom je porovnať, nakoľko sa vzorce priestorovej príbuznosti podobajú v rôznych územných systémoch a na rôznych rádivostných úrovniach. V konečnom dôsledku chce autor testovať využiteľnosť získaných poznatkov pre robenie predikcií migračných tokov. Migračné toky sú typické veľkou diverzitou z hľadiska ich motívu (utečenci, ekonomickí migranti, študenti, migrácia dôchodcov) a tiež z hľadiska dĺžky ich trvania a reverzibility (trvalá migrácia, dočasná migrácia, cirkulárna migrácia, pravidelná dochádzka za prácou). Každý z takýchto tokov má vlastné vzory distribúcie v priestore. Nie je jednoduché do hĺbky preskúmať všetky hlavné typy migračných tokov v rámci jednej dizertačnej práce.

Zvolené metódy spracovania

Hlavným prínosom práce sú pokročilé kvantitatívne metódy spracovania dát, ako lokalizačné kvocienty, sieťové grafy a zhluková analýza. Tieto metódy sú potom kombinované s regresnou analýzou, ktorá má identifikovať faktory priestorovej príbuznosti migračných skupín. Kvantitatívna časť práce je dobre zvládnutá. Treba však vidieť aj fakt, že v mnohých prípadoch dominuje matematicko-štatistická časť práce nad kvalitou metodológie vo výskume migrácie.

V tabuľke 3.2 na s. 40 autor podáva zoznam premenných popisujúcich faktory vzorce priestorovej príbuznosti vybraných migračných skupín. Zoznam premenných je veľmi krátky (šesť premenných) a je na diskusiu, či stačí na popis tak komplexného fenoménu, ako je medzinárodná migrácia. Premenné nie sú opísané s dostatočnou presnosťou. Napríklad pri HDP nie je uvedené, či sa jedná o nominálne USD alebo USD v parite kúpnej sily. Taktiež nie je v texte uvedené, či sa jedná o údaj za špecifický rok (napr. 2010) alebo priemer za niekoľko rokov, čo by bolo asi vhodnejšie, pretože referenčné dátumy v tabuľke 3.1 pochádzajú z rozličných rokov. A je HDP najvhodnejším meradlom ekonomických incentív migrácie? Väčšina literatúry o ekonomickej migrácii považuje za hlavnú incentívu rozdiely v mzdách, čo nie je to isté ako rozdiely v HDP. Úroveň miezd je dobre podchytená napr. v databázach a ročenkách International Labor Organisation.

Pri premennej „vývozná štruktúra“ nie je jasné, či sa jedná o komoditnú alebo teritoriálnu štruktúru exportu. Zmysluplná by mala byť teritoriálna štruktúra (Felbermayr and Toubal 2010). Aproximovať kultúrne vzorce náboženstvom sa mi zdá veľmi problematické, pretože okrem typu náboženstva je treba vziať do úvahy aj intenzitu religiozity. Súhlasím s autorom, že jazyková príbuznosť je veľmi dôležitý faktor migrácie, ale spôsob definície príbuznosti na základe spoločného jazyka sa mi zdá dosť

zjednodušený. Autor mohol radšej použiť Levenshteinovu vzdialenosť jazykov (Serva and Petroni 2008). V prehľade literatúry o kultúrnych faktoroch mi chýbajú diela ako napr. Guiso 2009, Tadesse and White 2010. Prečo autor pri formulácii kultúrnej afinity nepoužil dáta z World Value Surevey? Jednotlivé migračné toky sú podmienené odlišnými faktormi a preto generujú aj odlišné vzory priestorovej koncentrácie na národnej úrovni. Napr. na s. 75 autor vizualizuje distribúcie migrantov z Rumunska a Veľkej Británie. V prípade Rumunov autor správne konštatuje, že ide o koncentráciu pracovných migrantov v chudobných oblastiach zameraných na poľnohospodárstvo (s. 74). Nekomentuje však distribúciu britských migrantov, ktorá sa výrazne koncentruje na juhu zeme a v kultúrnych centrách. Tento migračný tok je podmienený dlhodobým politickými väzbami medzi oboma krajinami. Kedysi mal hlavne obchodný charakter, ale dnes sa jedná o tzv. *leisure and retirement migration*. To isté platí aj o koncentracii britských a nemeckých občanov v Nemecku, čo autor nekomentuje.

Výskum autora sa zameril na dáta dostupné z cenzusu a/alebo populačných registrov. Dáta tohto typu registrujú predovšetkým imigrantov, ktorí získali občianstvo alebo trvalý pobyt. V princípe nemôžu postihnúť dočasnú a/alebo cirkulárnu migráciu, ktorá je typická najmä pre migračné toky najmä medzi vyspelými krajinami. Obmedzenie jednotlivých druhov dát sú prirodzené, ale v práci nie vždy jasne špecifikované.

Dosiahnuté výsledky a prínos pre ďalší rozvoj vedy

Jadrom práce sú sieťové grafy, ktoré pomáhajú vizualizovať priestorové koncentrácie migrantov. Grafy v práci a jej prílohách názorne poukazujú na podmienenosť migračných tokov faktormi ako sú (a) jazyková príbuznosť a (b) sfér politického, vojenského a ekonomického vplyvu, ktoré si vybuodovali niektoré svetové mocnosti (Británia, USA, Francúzsko, bývalý Sovietsky zväz).

Naplnenie sledovaného cieľa: Práca svoje ciele (možno až veľmi ambiciózne) naplnila čiastočne.

Vyjadrenie k práci a otázky:

Napriek výhradám považujem prácu za zaujímavé dielo. Výskum autora má nepochybne potenciál pre ďalšie zdokonalenie. Autor môže diskutovať nasledovné otázky: (1) Ako sa dá skvalitniť súbor vysvetľujúcich premenných? (2) Je vhodné oddeliť medzinárodnú migráciu od koncentrácie migrantov vnútri krajiny, vzhľadom na to, že ich podmieňujú faktory (ako to skonštatoval aj autor na s. 101)?

Záverčné hodnotenie:

Predložená dizertačná práca vyhovuje obsahovým a formálnym nárokom kladeným na tento druh práce. Odporúčam ju k obhajobe a odporúčam udeliť titul Ph.D.

Literatúra:

- Felbermayr, G. J. & Toubal, F. (2010). Cultural proximity and trade. *European Economic Review*, 54(2), 279–293.
- Guiso, L., Sapienza, P., & Zingales, L. (2009). Cultural biases in economic exchange? *The Quarterly Journal of Economics*, 124(3), 1095-1131.
- Serva, M. & Petroni, P. (2008). Indo-European languages tree by Levenshtein distance. *A Letters Journal Exploring the Frontiers of Physics*. 81(6), 68005.
- Tadesse, B. & White, W. (2010). Does Cultural Distance Hinder Trade in Goods? A Comparative Study of Nine OECD Member Nations. *Open Economic Review* 21(2), 237-261.

V Bratislave 24.07.2014

Vladimír Baláž